

S'ACOSTA UN CANVI D'ESCENARI

La vida política catalana segueix enmig de l'embolic del procés cap a la independència. No hi ha setmana sense manifestació massiva, declaració patriòtica, manifest o acord històric, ben alimentat aquest ambient per alguna declaració igualment patriòtica de l'altra banda i de mesures adoptades en l'àmbit de la justícia que es produeixen com a conseqüència volguda de l'estratègia de la desobediència. Res de nou que no estigui sobre la taula dels darrers anys.

A mesura que el temps passa sense resultats tangibles, es produeix una doble i previsible reacció: uns, inquiets per no arribar al paradís a temps, radicalitzen el seu discurs (i esperem que només sigui això) i intenten augmentar la tensió ambiental. D'altres, cansats per la retòrica, comencen a desmobilitzar-se.

En aquest ambient confús i complex, el nostre govern, el govern de la Generalitat, segueix amb una activitat de baix nivell, sense assumir tota la responsabilitat que li pertoca de governar el país, utilitzant les eines que l'Estatut i les lleis li atorguen per ocupar-se dels afers públics. En paraules del president Puigdemont, és un govern "post autonòmic" que no ha d'ocupar-se de gestionar les coses concretes del país concret, sinó de preparar el terreny per arribar a les portes de la independència.

Ahora, el nou govern d'Espanya segueix sense ser capaç d'entendre la situació creada – en bona mesura com a conseqüència de les seves equivocades decisions – i de proposar un camí que permeti trobar solucions acceptables per a tots.

Te sentit, amb aquest panorama, afirmar que s'acosta un canvi d'escenari? Crec que sí, sense que això vulgui dir que sigui ni immediat ni suficient.

El president Rajoy, al front del nou govern espanyol, sap que no disposa d'una majoria a les Corts Generals. I, encara que li costi reconèixer-ho, sap que Catalunya és, si no el primer, com a mínim uns dels principals problemes de la seva agenda. Al Congrés dels Diputats hi ha una majoria disposada a parlar de l'articulació territorial d'Espanya i les propostes de reforma constitucional ja no són descartades d'entrada. Hi ha, i ho dic amb tota la prudència, una certa predisposició política a parlar-ne, que el Partit Popular no podrà bloquejar.

A casa nostra, podem constatar el cansament d'una part important de les persones que han donat suport al sobiranisme. A mesura que el discurs del "xoc de trens" es fa més plausible, bona part dels qui han abonat la hipòtesi de la independència com a única solució als problemes del nostre autogovern, es mostren disposats a escoltar altres solucions que siguin útils, si és que aquestes es produeixen.

I en el terreny estrictament polític, hi ha indicis que permeten pensar en la progressiva recuperació d'un espai central del catalanisme, entès aquest com un moviment transversal, plural i predisposat a participar en la governació d'Espanya, des de la més estricta defensa de l'autogovern i del caràcter nacional de Catalunya.

Ara be, per a que aquesta hipòtesi optimista es produeixi, cal treballar en la definició dels problemes concrets que volem resoldre. Pot semblar una bajanada, però fariem be d'aturar-nos una estona per recordar les causes del malestar i la desafecció que sostenen el reclam de la independència. No fos cas que enmig del soroll oblidéssim la naturalesa dels problemes.

Crec que és del tot necessari fer aquest exercici, perquè si no som capaços de presentar una diagnosi dels problemes concrets, serà molt difícil, o quasi impossible, encetar una via de diàleg, negociació i acord.

És possible fer aquest exercici? És útil fer-lo?

Sí, ho és, si el que volem és resoldre la situació. Per descomptat, per als partidaris de la secessió això no te cap interès. Perquè l'objectiu no és resoldre els problemes, sinó constatar-los, magnificar-los i convertir-los en categories. Els independentistes volen – legítimament – la independència de Catalunya, hi hagi problemes o no, siguin els problemes aquests o uns altres.

Però els catalanistes, que volem el major autogovern per a Catalunya, que exigim el reconeixement del caràcter nacional del país, que reclamem el respecte a les nostres competències, que desitgem participar en els afers comuns d'Espanya i d'Europa, ... els catalanistes sí que necessitem precisar els problemes existents per trobar solucions acceptables a cadascun d'ells.

El catalanisme polític i social, que convé que reivindicuem sense nostàlgia, però sense complexes, no viu de buscar enemics ni d'enaltir les derrotes. Ha estat, fins ara, un moviment pragmàtic que ha posat en primer terme obtenir resultats per a millorar les condicions de vida dels catalans i les catalanes. Tanmateix, menys èpic que d'altres capaços de generar il·lusions, però més capaç d'evitar les frustracions col·lectives que la èpica pot generar.

Fem, doncs, un exercici d'enumeració dels problemes a resoldre:

En primer lloc, necessitem precisar les competències, és a dir, les responsabilitats dels governs: què li pertoca fer al govern central, i què li pertoca fer a la Generalitat. Hem de reconèixer que massa sovint la frontera entre les competències d'una i altra administració no està ben definida. En els darrers anys de majoria popular, crec que el govern central ha fet un ús abusiu de la capacitat de dictar normes bàsiques i d'harmonització, que disminueixen la capacitat de decisió de la Generalitat. Aquest fet, que ha provocat un innegable augment de la tensió, assenyala amb claredat la conveniència de precisar aquesta distribució i no deixar-la, sistemàticament, a l'espera de sentències del TC. Hem de deixar clar que la relació entre l'administració general de l'Estat i les administracions territorials no s'ha de situar en un pla jeràrquic. Les CCAA no són administracions subordinades a l'administració central. Són administracions diferents, que han d'ocupar-se de les seves competències i, totes, han de ser capaces de col·laborar entre elles. Que la determinació de les competències grinyoli no ens ha d'estranyar. Quan la Constitució va definir la seva distribució, no teníem cap experiència en aquest sentit. Ara portem un bon camí recorregut, del que cal fer un balanç positiu, per cert. Però l'exercici de l'autogovern en aquest marc constitucional ha posat de manifest disfuncions que cal corregir.

En segon lloc, cal revisar el sistema de finançament. Que no s'hagi fet en el calendari legalment previst no és admissible. Cal ajustar l'actual sistema, que encara que hagi donat resultats globalment positius, segueix sense resoldre alguns problemes de fons: el finançament de la solidaritat interna, que ha de ser sostinguda per la totalitat de territoris; la suficiència de recursos en base a les competències assumides; la distribució de la capacitat de dèficit públic entre els diversos nivells de l'administració pública; l'increment de la capacitat fiscal en l'àmbit dels ingressos; els compromisos relacionats amb la inversió pública estatal, etc. Convé incorporar a la Constitució alguns elements normatius que articulin el model de finançament. Però no cal esperar una reforma constitucional per millorar, i fer-ho urgentment, l'actual model. Crec que el govern de Catalunya no pot declinar la seva obligació de participar, ja ara, en les iniciatives de reforma que es puguin posar en marxa, teixint les aliances necessàries amb d'altres territoris amb problemes similars.

En tercer lloc, hi ha un desajust en els mecanismes de presa de decisió de les polítiques comunes. És evident que en l'exercici de les competències de cada administració, i també en les que tenen a veure amb la Unió Europea, hi ha sempre problemes no resolts que cal abordar. És lògic en un món de sobirania compartides i de interdependències. Espanya necessita instruments de caràcter federal per fer-ho. Com passa a tots els estats compostos, com el nostre. El millor exemple és la reforma del Senat, incorporada a un canvi constitucional, que és absolutament necessària per tal que exerceixi, en una nova configuració, la funció de cambra territorial.

I en darrer lloc, i no per menys important, hi ha un problema de reconeixement. Espanya ha de saber-se reconèixer en la seva diversitat, política, lingüística i cultural. I nosaltres necessitem que se'ns reconegui el caràcter nacional del país. Ara bé, el reconeixement del caràcter nacional de Catalunya, i per descomptat el respecte a la seva capacitat de decisió en matèria de llengua, cultura, educació i dret civil, no ha de comportar la ruptura de la sobirania del conjunt del poble espanyol. No necessitem això. nació no és sinònim d'estat independent. Hi ha molts Estats amb realitats nacionals diverses en el seu interior. Els nacionalistes, a banda i banda, identifiquen els dos termes, però no els hem de donar la raó. Hi ha nacions sense estat arreu, i arreu hi ha estats plurinacionals. No hem de convertir això en un problema insalvable.

Aquesta definició del problema a resoldre – que és naturalment opinable – requereix un canvi constitucional. Una reforma, que ha de tenir caràcter federal si volem una solució estable, que haurà d'assolir-se primer amb un acord polític de molt ampli espectre. I després caldrà una ratificació popular per la via prevista del referèndum. Seran els ciutadans els que validin, amb el seu vot, una proposta d'acord. I serà aquest vot – si aconseguim un bon acord - el que permeti tancar la ferida de la malaurada sentència del TC de 2010 sobre l'Estatut.

En definitiva, hi ha terreny de joc. No és un camí ni fàcil, ni immediat. No hi ha solucions màgiques. Però s'obre una finestra d'oportunitat que fora suïcida no aprofitar. En tot cas, el que és una evidència és que el camí de la desobediència i del foment del conflicte només porta a un atzucac. Jo no el desitjo per al meu país.